

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА

24 января 2014 года

№ 2 (3398)

Основана 1 ноября 1957 года

Л. Спирякова верумхур

В.Д. Ирган – «Сүмәтнюд» община кәща не

Тәм номерән лұңтаты

3

Тэк кәртәң хә
Юрий Новьюхов
«Преодоление»
мойлупсийн мәсы

8

Любовь па Семён
Айпинңан вўды
тащ давадман
вәлдәңан

9

Ханты эвие
Анна Спирякова
Санкт-Петербург
вошн увас мир
культура верәт тәд

10

«Старейшие
художники Югры»
немуп вантгупсийн
ольпаң хурәт
шивадәсүв

15

Ханты не Вера
Кондратьева
сорни турсый
тәйд

Ван хятлуп тыдәш 24-мит хәтәдн Ём-вошн «Югра» нәмуп айкелдәт әкәттн хот йитн телевидениян, радивайн па газетайн рәпитты хәннехуятәт округев Дума кәщә хә Борис Хохряков пида вәйтантийдсәт.

Дума хот депутатәт рәпата

Ши пурайн Ёмвош округ Дума кәщә хә лупәс, хутыса тәм 2013-мит ол мәр депутатәт рәпитсәт па муй версәт.

Борис Хохряков тәмтиты путәртәс:

– Тәм ол мәр мұң депутат әхлүв 10 мирхот версәт, мәта утәт пурайн 130 йилуп закон ләщәтсәт па 400 поступсы вүсәт. Тәмхәтл мет олаң закон округев вух дүңәтты тәхи олаңан версүв. Вантә, тәм олн Югра мұв бюджет аратселн 150 миллиард шойт вух тәйс. Ши вухәт яма вәдты пәта округе-ва ән тәрмәсәт. Шимәш вер пәта тәмхәтл вух дүңәтты тәхева 36 миллиард шойт вух ән тәрмәл. Мұң кашәң вер ищипа тәсаләщәтсүв, ләдн округев луватн вәдты хуятәта тыдәш вух яма сухуптәт, арсыр государственной па муниципальной тәхет ищиты едды тәйтты. Депутат әхлүв пида тәмхәтл «Закон о бюджете ХМАО-Югры» 2014-мит ол вұш эвәдт па иса 2016-мит ол вұш вәнта йилпа вүсүв.

Юхи хәшум күтн рәхд лупты, округев депутатәт шимәш поступсы ләщәтсәт, мәта ут хұват тәмхәтл Югра мұвев Ямал па Тюменской область пида едды рәпитты питл. Ши тумпийн йилуп хотәт омәсты ширәт олаңан па нұшәя вәдты әх хот омәсты тәхийн мәты вер пәта ищи арсыр йилуп поступсәт депутатәт вүсәт.

Владимир НОСКИН

Округ губернатор не Наталья Комарова вошәт, районәт кәщайт пида мирхот верәнтәс. Щәта путәр мәнәс, муй ширн хәннехуятәта хотлад пәты мосты непекаәт ләщәтты па еша павәтты мосл.

Ин мұң округевн 900 хот кәт шурәс хуят хотладн ән хәншәнышман вәдләт. Мет аршимәш хот Ёмвош, Кондинской, Нижневартовской районәтн па Ня-

гань вошн вәд.

Округ губернатор не лупәс, Нефтеюганской район хуца йилуп вер тәты питсы – хәннехәйт дыв хотлада мосты непекаәт

Округ правительства әх мирхот пурайн путәртсәт, муй ширн округевн вәдты мирева каврум, потум йинк, нуви тўт мәты вер тәса ләщәтты мосл.

Ай кәртәта дөтутәт мосты пурайн тәты мосл. Округ губернатор не Наталья Комарова ясәт ширн, Нуви сәңхум, Сұмәтвош, Мәстар, Кон-

динской па Нижневартовской районәта 14 шурәс тонна арат тўт йинк па 26 шурәс тонна арат лавам тәды.

Ши тумпийн мирхот

2014-мит олн округевн шуши мир пәта нуви хўд вәдпәсләты вера квота есәдсы.

Ши олаңан правительства мирхотн непека хәншы. Губернатор не Н. Комарова лупәс: «Ши шуши әх, хуятәт кәртәтн вәдләт, муй па вәдпәсләты верәт тәдәт, арсыр нуви хўдвәдты питләт: мухсәң, вұнш, кәри па па хўдәт.

Ши непека хәншум пурайн ямсыеванухвантсы, муй арат нуви хўд Асәвн па юханәтн худна вәд па муй арат хўд шуши мира ләты пәта мосл. Природной ресурсәт департамент па арсыр ши әхтйин рәпитты тәхет ши вер

Тұхлән хоп латты хәрәт олаңан

Югра мұв губернатор ими Наталья Комарова вошәт, районәт кәщайт мирхота әктыдәс. Арсыр верәт тумпийн кәщә не кәртәтн вәдты тұхлән хоп (рўш ширн вертолет) латты хәрәт олаңан путәртәс.

Тәмхәтл округев хұваттыин кәртәң мир тәтләты пәты па атадн лекситты әх сора кеши вохты 82 кәртәтн тұхлән

хоп латты хәрәт ләщәтты мосл. Сұмәтвош, Мәстар па Кондинской районәтн ши верәт мет атма ләщәтман вәдләт.

Кәсупсәт – щит вәдупсы шир

Россия Дума хотн депутатәт йилуп закон арталәсәт, мәта ут хуца хәншман, муй ширн шуши мир кәсты ширәт нух алумты.

Ши вер олаңан увәс әхлүв Ассоциация кәщә па депутат хә Григорий Ледков тәмтиты путәртәс: – Кашәң шуши мир хуят пәта кәсупсы ширәт – щит лүв вәдупсы хурасәл, мәта ут унтасн хәннехә тәм нуви тәрүм илпийн вәд, айдат әхлад енмәдтәл па арсыр хўд, вой па

вўды тәщәт лавәдлты верәта дывел вәндтуман тәйл. Дыв күтәдн кәсты хәннехуятәт, вантә, сырыя шеңк яма па тәса кашәң верәта вәндтйидләт. Щит пәта дыведа арсыр лавәртәң рәпатайт вәдты-хотты ширн верты иса кена йил.

Россия мұв увәс әхлүв

ләщәтләт. Вантә, шимәш хотн вәдты нявремәт паспорт непекаәт еша холумтты ән веритләт.

Округ кәщә не Н. Комарова лупәс, па ол ван хятлуп тыдәш 1-мит хәтл вәнты иса шимәш хотәт мосты непекаәтн ләщәтлйит.

Хәнты ясәңа тулмәштәс Людмила СПИРЯКОВА

пурайн поступсы вұсы, 2015-мит олн Нефтеюганск вошн вән систамты ут омәсты пәты 600 шурәс шойт вўюм кредит процентной ставка сухуптәды.

Хәнты ясәңа тулмәштәс Людмила ШУЛЬГИНА

нәмасыя така нух вантты питләт».

Мұв-авәт верәт тәты департамент кәщә хә Е. Платонов ясәт ширн, 2014-мит олн шуши мира 55 тонна нуви хўд вәдты рәхл.

Хәнты ясәңа тулмәштәс Надежда ВАХ

Щит пәты Югра мұв кәщә ими партәс ши вер яма нух вантты па уша пунты, мәта тәхийн йилуп хәр верты муй па йилпатты мосл. Ләдн округевн вәдты мир мосты тәхия кеншәка мәнты ат веритсәт.

Хәнты ясәңа тулмәштәс Ирина САМСОНОВА

Ассоциация кәщә хә Григорий Ледков тәмәш йилуп поступсы олаңан нәмәсәл, хуты шуши мир кәсупсы ширәт нух ки алумдйит, щит мұң хәннехуятлүв сәмәнашәк арсыр кәсты верәта кәтләсйидты питләт па щит унтасн культураел па едды тәдәт.

Хәнты ясәңа тулмәштәс Владимир ЕНОВ

Шуши мирев непекаң хуятат олаңан

Ёмвошн Югра мўв государственной архив хотн «Округев вудаң хуятат» олаңан вандтупсы вәс. Шимӑщ адисупсы хуца вәлум хәннехуятат уша павӑтты веритсӑт, муй ширн округевн 1930-мит ола́т вўш эвӑлт хӑнтэт па вуха́ят непек ширӑта вӑндтйылды питсӑт па муйсӑр вудаң хуятат ши эхлўв эвӑлт елды тывсӑт.

Вандтупсы олаңан Югра мўв архив хот йитн рӑпитты кӑща не **Светлана Тюлина** айкед верӑс. Лўв тамиты лупӑс:

– Там адисупсы мўң ол мӑр лӑщӑтсўв. Там вандтупсийн нын веритлӑты шивалӑты ши эх, хуйтат Ёмвош педучилище 1935-мит ол вўш эвӑлт па эхӑт етшуптӑсӑт. Щит мет олаң хӑнты мир учёной хӑ **Николай Иванович Терёшкин**, **Хиония Петровна Пухленкина**, вухаль эхлўв моньщӑн ими **Анна Митрофановна Конькова**. Лўв, вантэ, ар ол мӑр иса нявремӑт вӑндтуман рӑпитӑс. Щӑлта эхӑтшӑк эхлўв эвӑлт **Евдокия Ивановна Ромбандеева** – вухаль мир учёной не.

Вӑлты-холты ширӑдн лўв шеңк ар киника рӑт ясӑӑд тӑса вӑндтӑты па елды тӑты олаңан хәннехуятат пӑта хӑншӑс. **Алексей Михайлович Сенгепов** ищи вера ар унтас рӑт хӑнты ясӑӑд пӑта верӑс. **Евдокия Андреевна Нёмысова** сыр-сыркиникайт нявремӑт вӑндтӑты ширн вӑлупсы хўватн хӑншӑс.

Щит пӑта там вандтупсы «Округев вудаң хуятат» немӑн ши мӑсы. Вантэ, там адисупсийн тӑп ши эх олаңан айкед мӑнты питл, мӑта хуятат унтасн рӑт ясӑӑа вӑндтӑты верӑт тӑса мӑнты питсӑт.

**Вениамин
ЕНОВ**

Округев мет вудаң эх

Мӑнум одн «АиФ-Югра» газета эх интернет хўват кӑсупсы верӑнтсӑт. Щӑта округев мет вудаң эх пириты щир вӑс, хуйтат мўвев пӑта ар щом версӑт па ар ӑр пунсӑт.

«За вклад в развитие Югры» верн сыры губернатора вӑлумики **Александр Филипенко** нух питӑс. Лўв 15 ол округ кӑщӑа вӑс па ар ям ут мўвев пӑта верӑс.

«Человек и гражданин» немпи верн депутат па киникайт хӑншты хӑ **Еремей Айпин** пирысы. Щитумпи лўв увӑс мир Ассамблея кӑщӑа вӑд па шуши мир вӑлупсы яма лӑщӑтты пӑта ар ӑр пунд.

Хурӑт хӑншты хуят **Геннадий Райшев** «Просвещение» немпи номинацийн олаң тӑхи холумтӑс. Лўв хӑншум хурлад иса Россия мўвев луваттийн арсыр музеейн вӑлдӑт, ши кўтн Государственной Третьяковской галереяйн утлад шивалӑты па рӑхл.

Сўмӑтвош эвӑлт айдат вухаль хӑ **Руслан Проводников** «За волю к победе» мойлупсийн юкантсы. Мӑнум одн лўв «чемпион мира» нем ӑша павтӑс.

Нялӑд луваттийн семды питум хуят **Владимир Васкевич** «Герой

нашего времени» немн мӑсы. Лўв кӑшӑн-мӑшӑн хуятат пӑта немасыя непек хӑншӑс, муй ширн тӑдаң хәннехӑйт кўтн вӑлты па арсыр мосты верӑт тӑты.

«Ковчег» оса тӑхи пўншум не **Анна Кондратович** «Помощь без границ» верн нух питӑс. Лўв Ёмвошн вӑшты муй па лӑваса янхты ампӑт па кӑтет нух ӑкӑтлӑдлӑ па лекшитлӑдлӑ. Щӑлта вӑлты хотн кӑншлӑдлӑ, хәннехӑйта мӑлдӑ.

«Преодоление» немпи мойлупсийн хӑлум хуят нух питӑс.

Щит, Радужной вош эвӑлт хурӑт хӑншты 19 тӑд луват айлат не **Людмила Ставцева**. Там эвие ДЦП мӑш тӑйл, лўв сӑптӑда ӑн янхӑл, путӑртты лўведа ищи лавӑрт. Тӑп хурӑт хӑншты шеңк яма хошл па арсыр кӑсупсӑтн нух питылӑс.

Кимит хуят, щит Нижневартоск эвӑлт **Сергей Кушкин**. Лўв армияйн Афганистан мўв хуши служитӑс па щӑта мӑшмӑлтсы. Тӑп тӑм хӑйе ӑн пакнӑс, медуци-

Сӑрхӑнд район Русскинской кӑртӑн кӑт йилуп хӑнты ясӑӑн хӑншум газетайӑн етты питсӑӑн. Щит кӑртӑн вӑлупсы хӑншты олаңан па «Тромаганские звездочки» ӑшкола верӑт олаңан непекаң.

Йилуп газетайӑн етсӑӑн

Олаңмит непекаң нявремӑт лавӑлты йилуп хот пўншты вер, депутатӑт рӑпата, емӑнхӑтлӑт олаңан хӑншман вӑд. Айкедӑт тыв Русскинская культура хотн рӑпитты хәннехуятат па ӑшколайн вӑндтйылды нявремӑт хӑншлӑт. Хӑнты ясӑӑн айкедӑт нявремӑт лӑщӑтлӑт. Мосл ястӑты, лӑщӑтум непекаң интернетн лўнӑтты рӑхл.

Мўң йилуп 2014-мит ол емӑнхӑтл пӑты айкедӑт хӑншты ӑха вўща ясӑӑт китлўв! Лыв мосты вер лӑщӑтсӑт – рӑт хӑнты ясӑӑн газета есӑлты питсӑт. Йилуп ола́тн ищиӑты ям нумӑсн, ям ясӑӑн, ям верн мўн яснев елды тўваты, миреватӑп ям айкедӑт олаңан хӑншаты.

**Хӑнты ясӑӑа
тулмащӑс
Ирина ПОСЛОВСКАЯ**

Ю. Новыхов

лище етшуптӑс па интӑм кӑши-мӑш тӑйты нявремӑт пидӑ рӑпитл.

Хӑлмит хӑ Сўмӑтвош район Тӑк кӑрт эвӑлт – **Юрий Новыхов**. Лўв яртъян тӑд луваттийн кўрӑл сӑшды питсӑӑн. Тӑп муй верты иса хошл: карты щўңкӑт эвӑлт кӑт трактор ӑктӑс, машина моторӑт лӑщӑтӑл, вой-хўд ведпӑслӑл, вӑнтӑн хута воньшумутӑн тӑхет вӑлдӑт иса вӑйтлӑдлӑ.

**«АиФ-Югра» непек ширн
Хӑнты ясӑӑа тулмащӑс
Надежда ИЛЬИНА**

Пил округевн айт дэщятәл

Кашаң ол Ас халты тыдәш 13-мит хәтәдн Россия мұв луватыйн газетайт па журналәт дэщятты ёх емаңхәтл постәдәт. 2012-митн Ямал мұв Пуднавәт воша яңхемн ма «Лух Авт» газетайн рәпитты кәщә дәңкәр не Аллина Тоярова пидә вәтәңә йисум. Тәм апрәң па путрәң ханты неңие пидә ма вәдупсәд па рәпатәйд оләңән путәртсумн.

– Аллина, муйсәр хоттәд ёх эвәлт нәң вәдәң?

– Ма Горки (Йилуп вош) вошн сема питсум, Кунавәт юханән Сәңхум кәртән енумсум. Ши мұвн опрашдам, щашилам, вән аңкидам вәсәт. Аңкем – Людмила Михайловна, Сор юханән вәдты не. Лұв Пәшт кәрт эвәлт, щәта йис пура вұш эвәлт Русмиленко рәтәт вәддәт. Ащәм – Кирилл Семенович, Сәңхум кәртәң хә. Вәдупсы хұват ащәм вой-хұд вәдпәслуман вәс, аңкем мұнев енмәдтәс, ёнтәсәс, хот рәпата верман вәс. Интәм аңкем-ащәм Лопхари кәртән пенсияйн вәддәңән.

Ма юемн Татьяна ападне вәд, щәдта лұв юпедн Вадим апши тәйлум.

Яма нәмдәм, ай пурайн щашәм, опрашәм хуша вәдлийдсум. Вантә, юдн ай нявремәт вәддәт, ма дыв пидәдә юнтты аң дәңхалум, ширн ипұша опрашәм хуша хунтыйдсум. Вән хуятәт пидә вантман, дыв итәдә иши рәпата версум: вәнт хәр эвәлт эхәдн тўтьюх юхи талдийдсум, вәтлуп вәшсум па па верн нётсум.

– Хута па муйсәр неңә вәндтәйдсан?

– Ашколая ма нулевой класса мәнсум. Хәдмит классән аңкем-ащәм Лопхариин хотн мәсыйңән, дыв щәта вәдты питсәңән. Эхәт

щашәм, опрашәм иши Лор кәрта қасәдсәт, и хотн худыева вәсүв. Ашколая мәнум пурайн тәхәл рұщ ясәт шикұш хәлдийдсум, тәп ар пелак ханты ясәңән путәртсум. Нәмдәм, рұщ ясәң урок вәс. Вәндтәгы неңев ястәл: «тут». Ма па нәмәслум, «тұт» эдты шай кавәртдә, рұщ ясәңән па «тәта» питл. Ашколайн ма яма вәндтәйдсум. Ширн эвем интәм иса яма вәндтәйдты партләм. Лұвәдә ястәлум: «Кашаң хәннехә муй ширн ашколайн вәндтәйд – едды вәдупсәд ишиты мәнты питл».

Ашкола етшуптумем юпийн Тюменской государственной университета эколого-географической тәхета вәндтәйдты мәнсум. Кимит курсән щәдта йира мәнсум, вантә, ай пушхие давайдсум.

Эхәт эвем сема питәс – ма Тюмень эвәлт юхи керләсум.

– Щәдта худта рәпитты мәнсән?

– Эвем яртгәң тыдщә ювмадн ма еша кәртәң ашколайн рәпитсум. Эхәтшәк мұң хущева Ямал мұв поэт ики Леонтий Тарагупта юхтыдәс. Ащәм пидә ястәс, хуты лұвәдә айкел кәншты хәннехә мосл. Щәдта 2000-митәдн вән кер тыдәшн ма Пуднавәт вош ради-вайн айкел кәншты неңә рәпитты

питсум. Щәдта 2001-мит одн «Лух Авт» немпи газета пұншыс. Ас потты тыдәш хәдүмгәң пидә яртгәңмит хәтәдн ма газетая рәпитты юхәтсум. Ши пура вұш эвәлт тәта ши рәпитлум. Оләңән әл айкел кәншты па хәншты неңә вәсум. Эхәтшәк ответственной секретаря, еша вәс па кәщә дәңкәр неңә йисум.

– Газетайн рәпитты нәңәна әмәш?

– Тәм рәпата мәнәма шеңкәмәш. Мұң няд хуят тәп рәпитлұв, щит пәты мұңева айкеләт кәншты, хур вұты, щәдта тәса хәншты мосл, ләдн газетав тўңширәна ат етәс. Кашаң хуят рәпата яма вертыхошл. Кұш ателт хәшл, няд лопәс ателт дэщятты веритәл. Щит пәты немәлт пурайн щиты аң вәс, хән мәтты хуят кашаңә йис муй ай кәртәта айкеләт әкәтты мәнәс па газетав әнт етәс. И хуят ки хәшл – газетав ишиты етәл. Тәмхәтл кашаң лапәт мұң лапәтсоткем арат газетә есәдлұв.

– Муй ширн нын хушана газетая хәншаньщты вер мәнл?

– Хәншаньщты вер мұң щиты дэщятлұв. Кимит тәд шәпн мұң Приуральской, Шурышкарской районңән кәщайта пищмайт хәншлұв, хута луплұв: «Лух Авт» немуп газетав дўңтаты! Мұң ям вер верлұв – мирәва арсыр айкеләт оләңән павәтлұв, касләты, нәптәдты, вой-хұд вәдпәсләты хуятәт оләңән хәншлұв». Едды дыв пидәдә кашашты непека ёш пос пунлұв, ләдн дыв газетайт есәдты пәты вух ат мәсәт. Щиты ши рәпитлұв. Нын хәнты ясәңән хәншум газетайн иши лұңәтлұв. Мет ям, хуты газетайн ям непекн етәл. Тәняд ма нын газетәенән

К.П. Макарова, Г.Л. Кельчин па А.К. Тоярова

пида көшайт яңхсум па путартсум: «Вантаты, Ёмвош округевн шикем ям непекин газета верман вэл, мўң па муй ағум хуятат хән? Мўң газетаев ишимәш хурамәң непекин есәдты мосл!»

– **Эвен олаңән еша путарта. Лўв рәт ясәң тайл?**

– Эвем ветхушъяң тәда йис. Лўв хәнты ясәңән еша путартәд. Тәхәд пурайн газетаев юхи тәлум па ястәлум: «Лўңта па рўш ясәңән юхды путарта, муй олаңән нән лўңәтсан!» Лўв лўңәтл. Вантә, мўң хушева кашәң тыләш хәдмит лопасн нявремәт пәты «Щушие» немпи лопас етдид.

– **Алина, рўтышәты хәтлән муй ширн мәңләт?**

– Рўтышәты хәтләтн ар пелак ма юдн вәддидлүм. Вантә, юдн ипўша арсыр рәпата вертә мосл. Пәсантыйлты, пут кавәртты, хотхәри люхитты. Вантә, ма рәпата ширн кашәң хәтл мир пида вәйтантыйлдүм, путартлүм, ияха сыр-сыр мирхотәта, вәйтантупсәта, енмәңхәтлә әктәшлүв. Щит пәты рўтышәты хәтләтн ма шитама атәлт еша вәдты ләңхәлүм.

– **Газетаев лўңәтты мира вўща ясәңәт китты ләңхәлән?**

– Ёмвош округевн вәдты хуятлама ма вўща ясәңәт китлүм, щәта апәднәңләм: Касум вошн Л.А. Ерныхова, Н.А. Федорова вәлдәңән, дынана па дын хоттел әхдана вўща ясәң китлүм. Щәлта вошәң хуятлўва, хуйтат мўңев вәд. Щит В.И. Шульгин имәд па нявремәд пида. Щәлта газетайн рәпитты рәт хуятлама – Л.Т. Спирыковә, В.Е. Еновә па иса газетайн рәпитты әха. Е.А. Немысова иши ям вўща ясәңәт китлүм!

Мўң, «Хәнты ясәң» газетайн рәпитты әх, Россия мўв луваттыйн газетайт па журналәт ләшәтты әх емәңхәтлпәты Алина Тоярова па «ЛухАвт» газетайн айкедәт хәншты хуятәта иши ям вўща ясәңәт китлүв.

Нын әрдәңән увәс мўвн вәдты мир арсыр айкедәт, вәнтупсәт, емәңхәтләт олаңән уша павәтләт. Ширн Тәрумн миюм хәнты ясәңән хәншты вер иши елды тўвәдн, ләдн ләшәтүм путрәт хўват кашәң хәннәх мўң әмәш па хурамәң вәдупсәволаңәнәт вәйтәс. Хўв йис, хўв нәпат нынана, уяңа-пишәңа хоттел әх пида елды вәдты па рәпитты!»

P.S. Тәм путрем ләшәттүм мәрн уша павәтсум, хути Алина Тоярова хоттел хуши кимит Александрина эвие енумәд. Кәшиды-мәшды па ям нумәсн елды вәдәты!

Ирина САМСОНОВА

Щиты мўң олд мәр рәпитсүв

2013-мит олд тәм ванән сухнәс. Рәпитты әхлүв и олд мәр арсыр верәт олаңән газетайн ай павәтсәт. Щитәт дыв кәншәт па хәншәт кәртәтн, вошәтн, вәнт шушетн яңхман. «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» кәт непеқәң увәс мир рәт ясәңән етләңән.

Тәм рәпатаед иса мосл, округ луваттыйн яңхләт, итәх пурайн дыв шенқ ям айкедәт еша мушатләт. Мет әмәш, хән хәннәхә вәдупсы олаңән хәншләт. Ай кәртәтн яма мәнты верәт күтн ағум па лавәрт суртәт па вәлдәт.

Тәм пўш нын айкедәт эвәлт уша павәтсәты, муйсәр тәхетн па мәта мир пида губернатор ими Н. Комарова вәйтантыләс. Дума па шуши мир ассамблея хуятәт вәнкүтды вошәң па ай кәртәң мир пида вәйтантыйлсәт. Мет вән вер, щит хән имет, икет, нявремәт пишмайт китләт. Щәта дыв емәңхәтләт, йис вәдупсы, кәсупсәт, нўша верәт олаңән айкедәт хәншләт па арсыр хурәт вәнтәләт.

Щи тумпийн наука ширн мәнум мирхотәтн мўң лўңтупсәтәтн путартсүв, муй ширн тәм пўш сайт ләшәтсүв. Рәт ясәң тайты әх интәм веритләт интернет хўват газета лўңәтты.

Хәншты хуятәт мәнум олд шурәс мулдас статья газета мухты есәдсәт. Тәм йисн шуши мир хотәң әх, әшколайт, пурмәс әкәтты па шавиты хотәт, киника лўңәтты хотәт па па тәхет тәрум пәты газетайн кәтлуптәсийт. Щи вухәт округ правительствә әхн мәсийт. Ияха ки лўңәтты, щит нядкем щўрса хойд. Айкед кәншты әх 64 тәхия яңхсәт. Няд хуят, щит А. Вьюткин, Н. Вах, Л. Спирыковә па Т. Мерова хур вўты семинарн вәндтыйлсәт. Кашәң олд тәта рәпитты хуятәт яма патәса газета па сайт верты пәты вәнкүтды щи мутрайта вәндтәдыйт. Тәм пўш 13 хуят сертификат непеқәт холумтсәт. Щимәш верәт вән унтас тәдәт.

Мет вудаң вер мўң пәтәва, щит шуши мира мосты айт уша павәтты пәта сора па тәса непеқн хәнты па вухәд ясәңән айкедәт хәншты.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

«Подросток» немуп вер дерамтсы

Кашаң ол Ас нопәтты тыдәщ 15-мит хәтл вўш эвәлт лыпәт хойты тыдәщ 15-мит хәтл вәнты ай әх вәдупсы вәньдәты пәты «Подросток» немуп вер ләщәтәйдды. Щәдта щит верды, дәдн лўңән дыв ән рәхты верәта ад вўянтсәт, рәпатайн ат вәйтсәйт па рўтыщәты тәхетн атум вер ад питылдәс. Муй щирн ши вер мәнәс, правительства мирхотн нух вантсы.

Уша йис, лўң мәр «Подросток» немуп вер няд пўш ләщәтды: «Право ребенка» немуп ут лыпәт тыдәщн мәнәл, «Лето» – вәщ тыдәщн, «Семья» – вәйт дор тыдәщн, «Всеобуч» – лыпәт хойты тыдәщн. Полиция рәпәтнекәт тумпи ши верәта нывремәт вәндтәты хотәтн, социальной защита, ай әх вәдупсы вәньдәты тәхетн, каш верты

хотәтн, здравоохранение па эвет-пухәт пәты вәдты тәхетн рәпитты мир вўянтәйддәт. МВД рәпатнек Алия Торсанова ай павтәс, полицияйн кәтдем щурәс айдат әх нух хәншман вәлдәт. Кашаң тыдәщ дыв вәдупсәд оләңән уша павәтты пәты нух вантсәйт. Щәдта 1500-кем ләваса вәдты әңкетәщәт вәдупсы дерамтсы. Щит нух вантум юпийн

кәт мулдас щурәс про-токол непек хәншсы. Ярсоткем әңки-ащи па хәдумсот мулдас эви-пух таңәнсәйт. Уголовной верәт вермед пәты 53 вән хуят шәка павәтсәйт. Профилактической вер пәты нядсот мулдас ныврем па хәдумсот мулдас әңки-ащи йилпа непека хәншсы. Щәдта А. Торсанова лупәс, ши юпийн 683 ныврем катәлдсы, хуйтат атәтн камн яңсәт. «Шикўш нәдам нух вантлўв вўна па шар ед тыныты вер, ищица лапкайта яңхмев пурайн уша версўв, хути дыв 454 арат пўш вевтам ут тынысәт», – ай павтәс А. Торсанова.

Ищи кәмн рўтыщәты

вер яма ләщәтман вәс па юхи хәшум нивл тыдәщ мәр тәп 590 арат пўш айдат әх атум верәта вўянтәйдсәт, тәнял ищи арат тыдәщ мәр 643 щимәщ вер вәс. «Тәм пўш айдат әхлўв шимәлшәк ән рәхты вер версәт, шәкащты эвета па пухәта аршәк вәдты хот ләтсўв. Тәм рәпатаев немхәнты ән сукәнд, арсыр мирхотәт вермев пурайн уша питәс, мўң айдат әх пида тўңширәна рәпитлўв», – лупәс губернатор дәңкәр хә Алексей Путин мирхот пўншум пурайн.

Хәнты ясәна тулмащәс Реональда ОЛЬЗИНА

Аңкиды-ащилы шимл ныврем хәщәс

Ләдн шәкащты ай әх яма ат вәсәт, «России важен каждый ребенок» немуп Всероссийской нәтупсы ләщәтсы. Ши оләңән путәртты пәты округ дума депутат Наталья Запәднова ван хәтлуп тыдәщн мирхот верәнтәс. Щәта социальной развитие па здравоохранение департаментнән хуши рәпитты неңңән Елена Немчинова па Татьяна Яковлева аңкиды-ащилы хәшум нывремәт оләңән ай павәтсәңән.

Уша йис, тәм пўдәң Ёмвош округ хуши 7471 щимәщ ныврем па әңкетәщәт эвәлт худт вўюм эвет па пухәт вәлдәт. Щитәт эвәлт 7114 хуят семьяйта вўсәйт. Щирн, интум 95 процент аңкиды-ащилы ювум ай әх семьяятн вәлдәт.

Мосд лупты, тәм пўдәң мўң мўвевн вет детской хот вәд, щит Нижневартовск, Нефтеюганск, Ёмвош, Нягань па Сергино хуши. Щәдта Сўмәтвош па Нялино кәртнәңән ашкола-интернатнән вәдләңән, Урайн – «Дом ребенка» немуп хот, Сәрханл хуши – социальной нәтупсы хот. Щитәт кўтн мәшәң нывремәт ямәдты пәты Урай хотн арсыр тохтүрәт

рәпитләт па кәши-мәш йирәтты пәты ар хура-суп хот йитәт щәта вәлдәт.

2011-мит одн округ хўваттыин ши хотәтн 544 хуят вәс, тәм пўш щәта 343 арат кәняр эви-пух вәд. Юхи хәшум оләтн итәх ай әх семьяйта вўсәйт, итәт 18-кем ода йисәт, щит пәты интум шәкащты нывремәт вәдты хотәтн шимл хуят хәщәс. Е. Немчинова лупәс, семьяйт кашды вәлдәт щәлсаты лывела пухәт вўты, аршак хуят эвет, мәшлы ай пушхәт па 12-кем ода ювум нывремәт вўдәт. Итәх пурайн мәшәң нывремәт ищи вўйлядыт, вет семья ВИЧ тайты ай әх дыв хущеда вўсәт, кәт семья гепатит мәшн мәшитты

пушхәт вўсәт. Щәдта итәх хуятәт ивәнтды кәт-няд ныврем вўдәт, па хуятәт и семьяйн сема питум эвета, пухәта әңки-ащи юкәна йиләт.

Мосд лупты, итәх вән әх детдом эвәлт нывремәт вўдәт, әхәт дывед юхды щив мәллад. Тәнял 37 щимәщ эви-пух вәс, тәм пўш – 28 хуят. Мет ар ныврем Сәрханл па Нижневартовск вошнәңән вәдты

Ёмвош округ хуши 7471 йивды-асды ныврем па әңкетәщәт эвәлт худт вўюм эвет па пухәт вәлдәт. Щитәт эвәлт 7114 хуят семьяйта вўсәйт. Щирн, интум 95 процент аңкиды-ащилы ювум ай әх семьяятн вәлдәт.

мирн вўйлядыт, юхды детдома дыв ищи аршәк эви па пух мәдәт. Әхәт ши ай хуятәт пәты опека хуши рәпитты мир сора кәши йилуп приёмной семьяйт вәйтләт. Е. Немчи-

нова лупум щирн, 2014-мит одн дыв немасыя атма вәдты семьяйт пида рәпитты питләт, дәдн дыведа йилпа родительской правайт мәты па худт вўюм нывремәдл юхи мәты.

Татьяна Яковлева ай павтәс, 2013-мит одн дыв дерамтсәт, тәләңәт муй мәшәңәт аңкиды-ащилы вәдты нывремәт. Ши ропәхн 1087 эви-пух пәдльницайтан нух вантсы пәт на уша йис, 99 процент щитәт кўтн мәшәңәт: 17 процент хуятәт хун мәшәт тайләт, 16 процент – психической кәшет пида вәлдәт, итәхәт хуши сўвлад-сомлад, семлад па па тәхилад кәшәңәт. Ши юпийн щитәт худыева амбулаторной щирн лек-щитсәйт, 87-кем процент эви-пух пәдльницайн нух тўңматсәйт. Семьяятн вәдты шәкащты нывремәт эвәлт 1493 хуят нух вантсы па дыв кўтәдн ищи мәшәң ай әх вәйтсы, дыв ищи лекщитты питдыт. **Реональда СУРЕЙСКАЯ**

Ар шуши ёх нух питсәт

2013-мит одн ван хәтлуп тыдәшн Ёмвош ремёслайт хотн «Окружной форум мастеров» немуп вандтупсы вәс, щәта лапәтъяңкем вертут верты ёх пурмәсәт вандтәсыйт.

Шуши ёх эвәлт «Мастер года-2013» кәсупсыя Надежда Гришкина (Түкъякәң), Александра Лельхова (Нуви сәңхум), Ираида Неттина (Сүмәтвош), Анастасия Тользина па Лилия Покачева (Сәрханл), Анжела Ермакова (Русскинская), Анжела Обирин (Лянтор), Альбина Ярсомова (Угут), Наталья Понякина (Пыть-Ях), Наталья Нертымова (Лянтор), Татьяна Уколова па Анатолий Пельментиков (Аган) пурмәслад шив китыйдсәт муй тәтыдсәт. Хәнтәт па вухалят тухәлпи рүщәт шуши мир пурмәсат версәт па щитәт вандтупсыйн ищи вәсәт. Сергей Лукьянчиков (Нягань) ай хоп верәс, Лилия Янкина (Лянтор) хәнты посәт тыйс, Ирина Мазалова (Нефтеюганск), Татьяна Коробешкина па Наталья Малетыч (Сәрханл) сәк пурмәс версәт, Валентина Турута (Лянтор) вухаль дәмәтсүх ёнтәс.

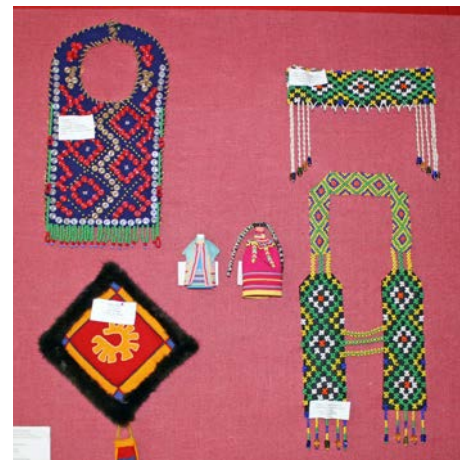
Хуйтат мет яма вертут верләт, шуши вер жури ёх арталдәсәт па лупсәт, хути «Традиционное искусство» немуп вертутн А. Тользина, Л. Покачева, А. Ермакова, Я. Сопочина, А. Ярсомова, А. Обирин, Т. Уколова па М. Ситникова хәнтәт па вухалят кәсупсыйн нух питсәт, декоративно-прикладное творчество немуп верн – А. Пельментиков. Мосл лупты, исы «Мастер года» вандтупсыйн иша шимл рүщ пурмәс вәс, тәняд ар хуят щитәт

версәт па щәта арсыр нүм мұв ёх дәмәтсүхәт, аканят, венш мәңхты сухәт, юх па сухта пут эвәлт верум анәт-сәнәт вәсәт. Сочи вошн питты Олимпиадая Ёмвош ремёслайт хотн рәпитты мир немасыя хәнты мир хурамәтн миләт, вансәхәт, посәт, түтщәң хирәт ёнтсәт. Щи хот кәща не **Ольга Бубновене** лупәс, щитәт шив тәты ән есәдтсыйт па вертутәң ёх эвәлт немхуят шив ән китды. «Мастер года-2013» кәсупсы па вандтупсы олаңән дүв тәмиты путәртәс:

– Татьяна Уколова шеңк яма пурмәсәт верл, интум РФ художникәт Союза непека́т дэщәтлүв, дәдн дүв «Народный мастер России» немн ат мәсы. 2013-мит одн вәйт дор тыдәшн щи не Ёмвош округ губернатор Н. Комарова пида Страсбург воша яңхәс, щәта мирхотәң ёха вандтәс, муй ширн дүв пурмәсәт верл. Щәдта тәняд Т. Уколова Сербияйн па Словакияйн вәс. Щи мұвнәң мира шеңк эмәш вәс мұң шуши мирлүв пурмәсәт шиваләты. Вантә, дыв сыры немхәнты щимәш утәт ән вантсәт. Мұң хәдүмъяңкем хуят верум хәнты, вухаль дәмәтсүхәт па хот пурмәсәт шив тәтыдсәт. Мирхотәң ёх мұнев нәдам иньщәссәт, муй ширн шуши ёх сәхәт, молящәң нух дәмтыйлдәт па юрн вейн яңхләт?

Тәм одн олаң пұш А. Пельментиков кәсупсыя пурмәслад китәс. Щи айлат хә Аган кәртән вәл, вертут верты хотн рәпитл. Итәхутладтәм йис ширн версәлдә, мұң дүведә лупсүв, елды иса хәнты ширн ат верл. С. Лукьянчиков юх пурмәсәт верты хәя вәл, интум вәнты хәдүм хәнты ай хоп верәс, щитәдәл 2013-мит одн Москвайн «Ладыя» немуп вандтупсыйн мира вандтәслә. Хопәт тухәлпи дүв пәнәт па скульптурайт верл, па пұш пурмәслад эвәлт вандтупсы дэщәтты дәңхал па Семён Айпин шив вохты нумәс тайл. Вантә, ай хоп верты вәндтыйлдты пәты дүв щи хә вәнт кәрта яңхәс.

Л. Янкина хұвн тыйл, Урай вошн вәдүм вәндтупсыйн уша верәс, муйсәр хурамәт пурмәсәта ёнт-

ты рәхд па интум киникайт хуши вәдты хурәт посн хәнты посәт тыйс. Интум Лянтор вошн эвет щи посәт тыйты вәндтәл.

И. Мазалова шуши мир ширн сәк пурмәсәт верл. Щәдта непека́тн вантәс, муйсәр дәмәтсүх катра йисн нүм мұв хәнтәт тайсәт па щитәт ху-расуп ёрнас ёнтәс. Лыт овдәт хуши хурамәт юврая ёнтсәлдә, щит пәты интум дүвәл дәңхалүв вәндтәты щитәт түңщирәңа ёнтты.

В. Турута (Лянтор) ищи йис хурасуп ухшам па ёрнас ёнтәс. Щимәш дәмтутәт катра йис пур-райн хәтл етты пелакн вәдүм вухалят тайсәт. Ухшамл Хельсинки вошн вәдты ухшам ширн ёнтсәлдә, ёрнасл Кунсткамера му-зейн вәдты ут посн ёнтәс. Лұңән округевн мұвтәд вертутәң ёх мир-хот питл, щит вәнты интум дүведә йис ширн хәдүм вухаль ёрнас ёнт-ты мосл. Сәрханл вошн «Нескуча-ющие руки» немуп тәхийн мәшәң нявремәт па айлат ёх пурмәс верләт. Щи ёх эвәлт Т. Коробеш-ина па Н. Малетыч «Мастер года-2013» кәсупсыя хәнты тўрлопсәт версанәң.

Реональда ОЛЬЗИНА

Вўды тащ давадман вэлдәңән

Нижневартовской район Варьюхан кертән ма ханты не Любовь Николаевна Айпина пида вэйтантийдсум. Мин вэдупсэл олаңан путартсумн.

Любовь Николаевна Аган юхан хонәңән вэнт шушийн сема питәс. Ащел – Николай Сидорович Сардаков – вой-хўд велпәсләс, вўдэт давләс. Ар ол мәр хўд велпәсләты верн колхозн олаң тәхийн вәс. Аңкел – Анастасия Александровна Сардакова – вэнт шушийн хот верәт верәс. Икел әнтәма ювмәд юпийн лўв колхозн вой-хўд велпәсләты хуята рәпитты питәс. Семьедн лапәт эви вәс. Любовь Николаевна ясаң ширн, интәм хәлүм эви хәщәс.

Люба Варьюхан кертән олаңмит классетшуптәс, щиюпийн Новоаганска вәндтйылды мәнәс, 10 класс етшуптәс. Лўв щи олаң олаңан щиты путартәс:

– Ма вэнт шушийн енумсум, щит пәты әшколая мәнмемн рўщ ясаңән иса ән путартсум. Давәрт вәс, мўң интернатн вәсўв, вәндтәты неңәтн, нявремәт давадты неңәтн иньщәсдыюв мулды олаңән, мўң юхды лупты ширәнтәйсўв. Щит пәты дявәтсыюв. Ханты

ләмәтсух мўневәләмәтты ищи ән рәхәс. Итәх пурин аңкем мәнәма хўд китыләс, нявремәт давадты неңәтн щитәт ким вушкйилдсйт. Щи пурин вәндтәты ех па мўвәт эвәлт тыв юхтйылдсәт. Щиты вәндтйылдсўв.

Любовь Николаевна 1978-мит одн вәндтйылды етшуптәс па аңкел хуши юхи мәнәс. Семьедн пух әнтәм вәс, щит пәты Люба аңкелә иса хәверәтн нәтәс. 1979-мит одн лўв икия мәнәс, щит ханты хә Семен Александрович Айпин. Айлат семья олаңмит олаңтн Сардаковәт вэнт шушийн вәсәт. Лын хәлүм няврем енмәлтсәңән. Хән Ирина эвән әшколая мәнты пуря йис, Семен па Любовь Айпинңән нявремәд пида Варьюхан кәрта вәдты мәнсәт. «Ай пура олдам иса интернатн мәнсәт. Ма ән дәңхасум, дәдн нявремәд ищиты вәсәт. Щит пәты 1986-мит одн Варьюхан кәрта вәдты касәлдсўв», – лупәс Любовь Николаевна. Аңкел Анастасия Сардакова вўдыдал давадты хәщәс. Любовь Айпина ясәт ширн, аңкел әнтәма ювмәд юпийн щи тәхийн мўв идпи тащ вўты ех рәпитты питсәт.

Семён па Любовь Айпинңән

– Рәт тәхев вәтшәсэв, икем пида вўдылўв па тәхия тәты вўтшәсўв. Олаңдн лывел икем рәт ех хушитәслўв. 1990-мит олаңтн Эн Лури тәхийн вэнт шушев омәсты питсўв. Вәдты хот, лупасәт омәссўв. Хәлүм ол мәр вўдылўв щи йилуп омәсты тәхевн вәдләт. Ин мўнева вўдәт давадты шира пәшәс ләщәтты мост. Вантә, щәта и щимўвилпи тащ кәншты ех рәпитләт. Лыв әшәт версәт. Дәдн вўдәт щи әшәт хўват әнт яңхсәт, мўң пәшәс верлўв, – путартәс Любовь Айпина.

Любовь Николаевна сыры олаңтн арсыр тәхетн рәпитәс: нявремәт хәтл мәр давадты хотн, щәдта кўлуп хотн. Варьеганской музей хуши кәчая вәс. Л. Айпина әр унтасн Новоаганск хуши

музей пўншысы. «Мәнәма шәл, щи музей ин ән рәпитл, ләп тәхәрсы», – лупәс Любовь Николаевна. Щәта рәпитмәдн лўв Санкт-Петербург вошн заочной университет етшуптәс, культуролога йис. Әхәт олаңтн лўв Аганской ремеслайт центр хотн рәпитәс, ин пенсия мәнәс.

Любовь па Семен Айпинңән хәлүм няврем енмәлтсәңән, ин хәлүм хилы па и хилне тәйдәңән. Интәм лын вўдәт давадман Эн Лури вэнт шушийн вәлдәңән. Кашәң ол вўды давадты ех кәсупсийн кәсләңән.

Ма дәңхалум лынәна па рәт ехләда вўща ясәт китты, уяңа, тәдәна, тащәна ат вәдләт.

**Надежда
НОВЫЮХОВА**

С.А. Айпин хә хуяңәң пида

Л.Н. Айпина

Хон Петра вошн увас мир культура верат тэл

Айдат вэндтыйдты ёх Татьяна немпи еманхатл паты ма нына донхалум ханты эвие Анна Спирякова одан ханшты. Ёмвош ашкола етшутумад юпийн лув хон Петра вош А.И. Герцен немпи университет хуца вэлты увас мират института культуролога вэндтыйдты манас. Тамхатл лув кимит курсан вэндтыйд.

Хэс од юхды хошум тови хатлн Людмила па Виктор Спиряковн хотн Анюта эвие сема питас. Айтелн вэн семуп пушхие ром па нумсан эвие вэс. Аңкел – Людмила Тихоновна (эви опраш немл Шульгина) ханты неңие, Ямал мўвн Ильякертан сема питас. Там сора ёшуп, пасты кўруп ханнехэ ар од мар «Ханты ясан» газетайн рэпитл, ши тумпийн няд мултас од юхды филологической наукайт кандидат нем холумтас. Ащел – Виктор Анатольевич, Пермской мўвн енмум хуят. Вэлупсы хуват арсыр рэпата верман вэс: милицияйн, мўв илпи таш каншты хэя па па тахийн рэпитас.

Ашкола луваттыя ювмадн Анна пушхие Ёмвош Ю.Г. Созонов немуп 1-мит ашколая вэндтыйдты манас. Нумсан эвие иса пурайн яма па тэса вэндтылдас. Мўвтел мират культура верат па математика урокнан лўвела мет самана вэсат.

2003-мит одн Ёмвошн увас нявремлўв паты «Лылдн союм» немпи араң-якаң тахи пўншсы. Ши пура вўш эвалт ашкола тумпийн ханты эвие увас мир культура верат, якат, ара́т па рэт ясан та́та вэндта́ты питас. Адпа, лўв аңкиел ийс дерат пела самалн талсы. Шуши мир

якат-арат «Лылдн союмн» вэндтыйдты няврематар-сыр па хон пелак мўватн Чехия, Болгария, Швеция, Польша, Финляндия па Россия мўв вэн вошатн мойн мира алдсат.

Там эвие ай пура вўш эвалт олдопн хўрат ханшты вер самана тайл. Лўвела мет эмаш ханнехэ, хураман ханшаң лэматсухат па рэт шуши мўвев-йиңкев едлаң хура ханшты. Шит паты А.И. Герцен вэндтыйдты тахи етшутаты юпийн Анна нэмасл елды дизайнер неңа йиты.

Тамхатл вэндтыйдты тахелд увас мир ийс культура верат лўвела И.Л. Набок тэл, ханты ясан М.Е. Лонгторгова вэндтал. Вэндта́ты верат тумпийн Анна сыр-сыр лўнтупсэтн, в э й т а н т у п с э т н , еманхатлтан мир ешалт непека́т лўнатл, ара́т па якат вандал. Там ванан мет одан ханты мир учёной ики Н.И. Терешкин 100 од сема питум хатл паты лэшатум лўнтупсэтн

ханты эвие непе́к лўнтас, ханты ар арийс па як вандал. Хон Петра вош А.И. Герцен вэндтыйдты тахийн Анна Спирякова Югра мўв эвалт юхтум айлат ёх ияха а́ктас, лелн ара́н-яка́н ансамбль лэшатты. Вантэ, нивал од мултас мўң мўвев культура верат щата ан па вандалдыт. Ширн рўтыщаты юхи мантал едпийн Анна Спирякова айлат хуятата партупсы мас, лелн дыв увас мир лэматсухат ат мушатсат. Вантэ, муй ширн шуши ёх ара́т-яка́т хураман ернасат такды вандалты питда́т?

Интам ханты эви Ёмвошн вэндтылум ашколайн практика вер тэты питл. Лўвела шеңк эмаш, вантэ, там тахийн лўв 11 од мар вэндтылдас.

Айлат вэндтыйдты ёх Татьяна немпи еманхатл паты мўң «Ханты ясан» газетаевн рэпитты ёхлўв Анна Спирякова па иса вэндтыйдты айлат хуятата ям вўща ясанат китлўв! Шеңк эмаш, хон там ийс енумты эвет па пухат донхалат ийс культура нух алумты па елды тэты. Та́дан ёш па та́дан кўр нынана! Елды тэса па яма вэндтылаты!

Ирина САМСОНОВА

Одьпәң хурәт ванлтәдыйт

Тәняд ол ван хәтлуп тыдәшн «Музей Природы и Человека» хотн «Старейшие художники Югры» немуп ванлтупсы пүншы. Щәта Михаил Бронников, Владимир Гаврилов па Дмитрий Змановский хәншум хурәт нух ехәтман вәсәт.

Музейн рәпиттыхә Андрей Белов ванлтупсыя юхтылум мира ши художникәт па дыв хурдал одәнән ай павтәс па «Старейшие художники Югры» хурәң непек

дывела мойдәс. Ши утн М. Бронников, В. Гаврилов па Д. Змановский верум хурәт есәдсийт. Щитәтн мұңмұвевхурасәтвәлдәт: вәнтәт, юханәт, юхәт, вәнт войт, вүдәт. Щәдта

Ёмвош, арсыр кәртәт, шуши ёх, вәнтыты па хұл вәдпәсләты мир.

Тәм ёх XX-мит йисн хурәт хәншәт, щит пәты йисәң-нәптәң хәята адышәдыт. **Михаил Бронников** (1928-1992-мит одәтн вәс) Байкаловской районән Тюменской область хуши сема питәс. Лүв Пенза вошн хурәт хәншты хуята йис па ши юпийн 1957-мит одн Ёмвоша касләс, хута 1962-мит од вәнты педучилищайн айдәт ёх хурәт хәншты вәндтәс. 1962-1984-мит одәтн Михаил Ефимович окружной народной творчества хотн рәпитәс па щәта вәдмәд пурайн арсыр кәртәт хурәт хәншты па шуши мир пурмәсәт әкәтты яңхәс. Щәдта ши хотн лүв нәдәм пурмәсәт па арсыр ёх верум одьпәң хурәт эвәлт ванлтупсәт верәнтәс. 1980-мит одн М. Бронников Касум воша яңхәс, щәта ши вош хурасәт па хәнтәт хура хәншәлдә. Щитәт интум «Старейшие художники Югры» немуп ванлтупсы йн иши ванлтәдыт.

Владимир Гаврилов (1933-2008-мит одәтн вәс) Липецк вош эвәлт вәс, Вудаң Отечественной далъ пурайн щәдсаты Красноуральск воша вәдты мәнәс. 1955-мит одн лүв Ёмвоша касләс па и мәр каш верты

хотн хурәт хәншты хәя вәс, әхәт арсыр тәхетн рәпитәс. М. Бронников иты лүв хурдал иши ар пұш арсыр ванлтупсәтн мира ванлтәсийт. Яма рәпитмәд пәты Владимир Витальевич 1997-мит одн «Почётный гражданин Ханты-Мансийска» немн мәсы.

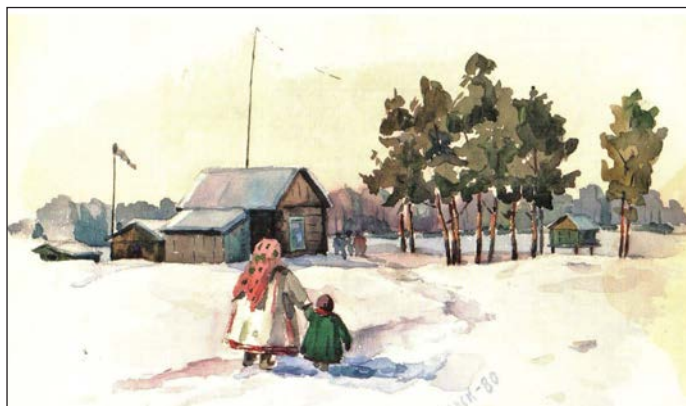
Дмитрий Змановский 1927-мит одн Скрипуново кәртән Самаровской районән Остяко-Вогульской округән сема питәс. 1947-мит одн лүв Нялино хуши лапәт класс етшуптәс, әхәт 1950-мит одн Ёмвошн торгово-кооперативной хотн рәпәта непек холумтәс. 1967-мит од вұш эвәлт интум вәнты Дмитрий Михайлович Кондинское вошн вәд, вәдтал нәпәт лүв арсыр тәхетн рәпитәс: вәнт юхәт сәвәрты хәя па вухәт лүңәтты хуята вәс, щәдта па верәт верәс. Кәт од юхды, хән лүв 85 ода йис, ши вошн хурдал эвәлт ванлтупсы верәнтсы па щитләд «Рисунки на полях» немуп непекн есәдсийт.

Мосл лупты, «Старейшие художники Югры» ванлтупсы тәндуп тыдәш вәнты рәпитты пилт па хуйтат хулна М. Бронников, В. Гаврилов па Д. Змановский хурәт ән вантсәт, кәм тайләт щив яңхты.

Реональда ОЛЬЗИНА

А. Белов хурәт одәнән мира путәртәд

Юхды яснәт юхәтсәт...

Мәнум ол хәсмит газетайн мўң Сўмәтвош архивн рәпитты ханты ими Л.В. Кашлатова путәр хўват ләщәтум «И әрн давәрт суртәт тўңматты» путәр хәншсўв. Әхәтшәк Ас-угорской институт кәщә ими В.И. Сподина вәндтәты верәт па айлат әх департамент кәщә неңә Л.Н. Ковешникова пицма хәншәс, хути мўң итәх нўшәйт оләңән ювря хәншмев. Елды Л.Н. Ковешникова Югра мўв общественной связят департамент кәщә И.А. Берховская хәншәс, дәдн лўв ши верәт ат арталәс. Илья Аркадьевич мўңева партәс тәм верәт йилпа ямсыева нух вантты па тәса юхды хәншты. Щит пәты мўң «Совет старейшин» оса тәхи әх, увәс мирәт ассамблея депутатәт па Ас-угорской институт кәщә ими В.И. Сподина эвәлт иньшәссўв, муй дыв ши оләңән нәмәсләт. Юхды дыв тәмәщ пицмайт китсәт.

Вәна пелка па әпәтләл вотум хуятәт щиты хәншсәт:

«Раиса Германовна! Ирина Самсоновна хәншум «И әрн давәрт суртәт тўңматты» путәр мўң яма лўңәтсәв. Нәмәслўв, тәм путәр газетайн тәса хәншман вәд. Яң ол мәр тәм нўшәйт интәм вәнты ән тўңматлўйт, ән ләщәтлўйт.

Архив хуца рәпитты әх хўвн кәтра хотн рәпитләт. Тәд доньшәң хәтләтн ипўша сәрн доньш ара тахты мосл. Рўтышәты хәтләтн ипўша нәмәсты па ванкўтлы нух вантты мосл, муй щирн газ унтасн кәрәт рәпитләт. Хошум хот йитн рәпитты хуятәт ши верәт оләңән ән нәмәсләт.

Хәнтты Сўмәтвош арәтмоньшәт, йис путрәт па вәлупсы әкәтты архив әх ашкола-интернат хуца хот йитн мийдәсыйт. Тәп Сўмәтвош район Роспотребнадзор тәхи әхн ши хот йитн рәпитты әнт есәдсыйт. Вантә, ши хотн нявремәт вәсәт-холсәт. Щит пәты дыведа щәта рәпитты ән рәхәс.

Рәпатнекәт оләңән путәртты ки, мосл ястәты, тәм йисн шимәд хуят щимәщ рәпата вўянәд. Вантә, ванкўтлы мосл йис путрәт, моньшәт әкәтман ай кәрәт хўват яңхты. Ши кўтн тыләщ вух вера ай. Ши тумпийн кашәң рәпатнека арсыр хәншты щўңкәт, хур вўты утәт мәты мосл.

Тәм йисн кашәң ол вәна пелка ювум әх шимла йил. Щит пәты дыв эвәлтәдә мосл ипўляң йис путрәт, моньшәт, арәт, әд яснәт па па утәт соращәк нух хәншты. Вантә, елды кашәң хәннехә щир тәйл тәм утәт непека пунты.

Вудәң рәпата тумпийн оса рәпататәты әхә ищи ям ясәңән нәтты мосл. Вантә, оса рәпата немәлт пурайн турәс ән верәс, тәп мира унтаст тәд.

Раиса Германовна! Нын әнтә тәп айкеләт, емәңхәтләт, кәрәң вәлупсы, әд хәннехә оләңән хәншләты. Нўшәйт оләңән нын ищи хәншты веритләты, щит ищи ям вер! Шуши мира вәты мосл, муйсәр давәрт суртәт-нўшәйт худна ән тўңматман вәдләт.

«Совет старейшин» оса тәхи кәщә ики А.М. Константинов».

* * *

Ас-угорской институт кәщә ими В.И. Сподина тәмәщ пицма хәншәс:

«Раиса Германовна! И. Самсоновна хәншум «И әрн давәрт суртәт тўңматты» статья оләңән путрәт пәты мўң инситутәвн немасыя мирхот верантсўв. Щәта кўтәвн нумса юхәтсўв, хути ши путәр ювря хәншман вәд:

1. Сўмәтвош архив тәхи оләңән

хәншсы, Ас-угорской институт кәщәйт немәлт ән версәт, хот йилпатты муй па па хотн мәты верн ән нәтсәт. Ши нўша вер 2005-мит ол вўш эвәлт тўңматлы. 2010-мит ол вўш эвәлт 2011-мит ол вәнты Госпознадзор әхн хәншум ювря вәдты верәт нух ләщәтсўв. Ши вера 631 400 шойт вух мәнәс. Ол мәр архив хоттәйты вера хәс ләпәт мудтас щурәс шойт мәнл.

Йилуп архив хот мәты вер оләңән путәртты ки, Сўмәтвош архива ашкола-интернат хуца хот йит мийдәсы, тәп кәщә ими Л.В. Кашлатова ән ләңхәс щив касәдты. Вантә, немасыя поступсы әнтәм, дәдн йис путрәт, моньшәт, яснәт әкәтты тәхи пәты йилуп хот омәсты.

2. Хәншсы, хути нартамы вәндәт научной рәпатнек Е.И. Адина йира партсы. Лўв 2009-мит ол Ас нопәтты тыләщ 18-мит хәтл вўш эвәлт 0,5 ставкая совместиельство щирн рәпитты вўсы. 2013-мит олн вән кер тыләщ оләңмит хәтәдн лўв рўтышәты па елды йира мәнты вернәң оләңән непек хәншәс. Щит пәты лўв хәншум вохты непекад нух вантсәв па щит пидә кашашсўв.

Е.И. Адина рәпитмәд мәр немәлт әктым моньшәт, путрәт архива ән мийләс. Лўведа ипўша путәртсы, хути госзадание вер мосты пурайн мәты мосл.

Йис путрәт хәншты щўңколәңән путәртты ки, 2012-мит васы мәнты тыләщ 17-мит хәтәдн вохты непек хәншум юпийн ши ут лўведа имухты мәсы.

3. Л.В. Кашлатовайн «Бабушкины сказки» па «Сказки и легенды среднеобских ханты» хәншум киникайңән худна редакционно-издательской тәхия ән китыйдсыйңән. Щит пәты дын ән есәдман вәдләңән.

Мирхот сухнум пурайн нумса юхәтсўв, муй ши оләңән Л.В. Кашлатова ястәд. Мўң лўведа партсўв, «Хәнты ясәң» газетайн юхды яснәт хәншты. Ши вер ән тывәд ки, институт кәщәйт пицма непек сута хәншты веритләт.

И. Самсоновна хәншум путәр ювря ләщәтман вәд. Щит унтасн институтәв оләңән Югра мўвн вәдты мир ювря нәмәсты питләт.

Ас-угорской институт кәщә ими В.И. Сподина».

Тәм вер оләңән па елды хәншты питлўв.

Ирина САМСОНОВА

ВЭЯТН ШИ ОЛӘҢҢ

1991-мит олн мўң округевн Ёмвошн вән непекаң әх пәты немасыя Ас-угорской институт пўншсы. Оләң кәщәя тәта хәнты мир учёной ими Е.А. Немысова вәс. Тәмхәтл Ас мўв учёной институт няд филиал тәйл, щит Сәрхәнд мўвн, Нижневартонской районән, Нуви сәңхум вошн па Сўмәтвошн.

Мәнум олн Сўмәтвош йис путрәт, моньшәт, арәт әкәтты тәхи хәс ола йис. Оләң кәщә неңә тәта С.А. Попова рәпитәс. Яң ол юхды кәщәя тыв каркам па путрәң хәнты ими Любовь Кашлатова пирысы. 2005-мит ол вәнты Сўмәтвош архив атәдт тәхия вәс. Щирн аршәк хәннехуятәт тәта рәпитсәт. Әхәт Сўмәтвош увәс мир архив Ёмвош Ас-угорской институт пидә ияха пидәтсыйңән.

Хурамăң хăнши евăтăл

И сӳс хăтл рӑпитты хотӑва Томск мӳв эвăлт юхтылдум хăнты не Надежда Брониславовна Вялова лӳнтылăс. Лӳв Кышик кăрта мойлăты мăнты вутцилăс, тăп атум тăрум пăты шив янхты ăн веритăс. И лапăт вăлум мăр Ёмвошн айлат ёх, нявремăт, вѐн хуятăт пида вѳтантылăс. Тăм пирăщ хуят тăс ёшпи, яма хăнши евăтты хошăл.

Айкед кăншты па евтум войт, хăннехѳ хăншты имета арсыр веншăт вандтăс. Мӳң хурамăң непеке эвăлт лӳвед иньщăссѳв, муя

тăмăщ вера вӳянтăс. Хăнты вѳлупсыин вѳлты хуят ѳнтасты ки вӳянтăл, вантѳ, хăншилад, хурамлад вой сухн, тун-тыйн, щăшканăн па па пурмăсăтăн шивалăлдан. Надежда Брониславовна путрăд тăмиты однитсăлѳ:

– *Ипӳш ѳш хӳват шѳштем саты юх пай шивалăсум. Юхăт тунтылад иса нух хурумăт. Сăмем кăша йис. Щи олăтăн итѳх хуятăт тунты эвăлт кушмăт, сѳнăт, йинлăт па сувенир ширн лѳщăтты пурмăсăт верты вӳянтсăт. Ма щи пурайн ищи хурамăң хăншет евăтты питсум. Тăп щи сӳмтăт тунтылад нух хурум юпийн нух сордыйт. Малупсум, щиты мăнема верты ăн мосл. Мӳвăт-ăвтăт сӳмăт юхăтн ат хурамăтдыйт, лӳң пурайн*

вусты лыптăт ат шолилăт, щит эвăлт хăннехѳ нумăс яма йил.

Надежда Вялова мӳңева хурăң киника вандтăс. Щăта хурăтн непеке эвăлт евтум па луртум арсыр хурамăң утат шивалăты рăхл.

Мӳңева па лӳв акань юнтутăт вандтăс па рѳт ясăңăн арсыр лӳңтупсѳт путăртăс, арийс, моньщăс. Щи мурта ѳмăщ вѳс лӳвед хѳлăнтты.

Интăм Надежда Брониславовна рӳтьщăл, хилдылад пида ăшколая, ай нявремăт давăлты хотăта па йис вѳлупсы нух алумты тăхета ванкӳтды вохийлды. Надежда Вялова Васюган пуслыенăн сема питăс па ар ол Томской областян Бондарка кăртăн вѳл.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Рӳщ лăмăтсух ѳнтăл

Любовь Николаевна Конева «Мудрость и мастерство» немуп мирхотн шивалăсем, хурамăң рӳщ ернасн вѳс па ма нăмăссум, лӳв рӳщ не. Уша йис, ăңкед юрн ими, ащел сăран хѳ вѳс.

Вертут верты не Любовь Конева Сърханл вош эвăлт. Лӳв хѳлум няврем тăйл. Хѳс ол мăр лӳв рѳпитăл, елды рѳпитты кашды питăс па интум нявремлад енмăлтман па пурмăс верман юдн ѳмăсл. Ипӳш лӳв хурăң непеке XVII-мит йисн верум хурамăң рӳщ лăмăтсухăт шивалăс. Щитăт шеңк сăма рăхсăт па нумăс павтăс щимăщ лăмтутăт ѳнтты. Щи вӳш эвăлт 12 одрӳщ хурамăт пида катра йис хурасуп пурмăсăт ѳнтăл, щитăтн емăнхăтлăтн, мирхотăтн янхăл па щитлад вандтупсѳтн мира вандтăл.

– Алпа, щăсем Сыктывкар вош эвăлт вѳс, аңканкем Байдрацкой нѳрумн вѳс. Щăсем шеңк

яма ѳнтăсăс, мосăң, щит пăты ма ищи ѳнтăсты питсум. Аңкем ищи ѳнтăсты па хурамăт верты хошăс, тăп лӳв па щăсем ѳнтум пурмăсат эвăлт мӳңева иса немăлт ăн хăщăс. Юдн вѳлмемн щăсем мӳң пилѳва тăп рѳт ясăңăн путăртăс, щит пăты ай пурайн сăран ясăңăн путăртты ищи хошсум. Ёхăт вѳндтыйлды мăнсум па рѳт ясăнем иса юремăсем.

Ай пура вӳш эвăлт рӳщăт кӳтн вѳлдум, щит пăты сăран, юрн вѳлупсы па культура ушăна иса ăн вѳлем. Рӳщăт вѳлупсы щит яма уша версем, щит пăты щи мир йис лăмăтсухăт ѳнтты па кокошникăт верты вӳянтсум. Интум мăнема, икема, ѳвема па пухăлама йис хурасуп лăмтутăт ѳнтсум, День независимости России немуп емăнхăтăлн хулыева щитăт нух лăмтыйлдăлӳв.

Йис хурасуп пурмăсăт верты питмемн мет олăңăн няврем лăмăтсух ѳнтсум. Щитем етшуптумем юпийн Израиль мӳва янхсум, щи артăн щăта Песах немуп емăнхăтл вѳс па еврейт хулыева рѳт мирел катра йис лăмăтсухн лăмăтлюман вѳсăт. Ма лӳвед пѳды вантман нумсем шѳка

йис, муй пăты мӳң шуши мирăт муй рӳщ лăмăтсух ăн тăйлӳв? Щăлсаты юхăтмем юпийн мăнема йис хурасуп ернас ѳнтсум па нумăс версум, хуты арсыр йис лăмăтсух ѳнтты пиньщăлум. Юрн па сăран мирăн лăмтутăт верты ăн хошлум, щит пăты интум хурăт па непекепосн рӳщ пурмăсăт верман щи вѳлдум.

Реональда СУРЕЙСКАЯ
Хурн: Любовь Конева

Поэта юкантум мойлупсы

**Там ванан Югра мўв общественной свя-
зят департамент тахи вухаль мир вудаң поэт
Юван Шесталов шәңәта юкантум мойлупсы
пўншәс. Тамәш мойлупсы еша павәтты ши
хәннехуятәт веритләт, мәта ех ар ол мәр
рәт ясаң муй литература сәмәңа тайләт,
йис путрәт муй моньшәт елды төләт па
дыв шуши мирдал вәдты-холты ширдала
тўңширәңа катләсләт.**

Ши тумпийн там
мойлупсы атәлт хуятән
ишиты холумтты веритла.
Тәп ши пурайн көшәйт
иньшәсләт, муй арат ол
мәр лўв Ёмвош округев

хушивәдпа муйсәрунтас
вәлупсәл хўватн шуши
мирәта верәс. Кашәң
ол хәлум тамәш Юван
Шесталова юкантум
мойлупсы округ көшәйт

мәләт. Кәт атәлт хуятән
ши пурайн кәт ширн 75
шурәс шойт вух холумтты
шир тайләңән. И рәпитты
тахи эвәлт вәдты ех ияха
тәп 200 шурәс шойт вўты
веритләт. Ши тумпийн
там кәсупсийн нух пи-
тум хәннехуятәт ишәкты
лауреат непекәтн лыпәт
тыдәш 22-мит хәтәдн,
вухаль мир поэт сема
питум хәтәдн, кәшәитн
мойләдыт.

Там Юван Шесталов
немуп кәсупсы ай кер

тыдәш олаң хәтл вўш
вәнта мәнты питл. Шит
пәта, мәта ех веритл
кәсты, шит тамәш адре-
са ат хәншәл: 628011,
Комсомольской вош
хўлы, 31-мит хот, 212-
мит муй 401 хот йитнән,
Ёмвош, Тюменской об-
ласть, телефонәт: 8-3467-
31-81-72, электронной
адрес: dos@admhmao.
ru муй па ZvonarevaJA
@admhmao. ru.

Хәнты ясаңа тулмаштәс
Владимир ЕНОВ

Украинайн рәпата непек холумтәс

**Федосья Алексеевна Пивненко лўв вәлупсәл
олаңән мәңема Югорск вошн путәртәс, хән
ма шив яңхсум вантты, муй ширн щәта Вурңа
хәтл постәды. Ши емәңхәтәдн лўвәл вухаль
ләмәтсхун шиваләсем па иньшәссем, худсаты
ши воша касдәс па хуйн дәмтутлад ентсыйт.**

Лўв лупәс, хуты Ху-
лимсунт кәртән Алек-
сей Егорович па Татьяна
Ефимовна Пуксиковәт се-
мьейн енмәс. Дыв хотәдн
ихушъяң ныврем вәс,
интум нял хуят хәшәс.
Николай па Павел
Хулимсунтән вәдләңән,
Галина Алексеевна Вын-
гылева упел Сўмәтвош
хуши вәл. Федосья Алек-
сеевна Дмитрий Пивнен-
ко икел пида 1986-мит
олн Югорск воша касдәс.
Ши ай кәрт эвәлт па
мўвәта яңхты давәрт вәс
– тәдн тәп тўтәң өхәдн,
лўңән – тухләң хопн.
Щәлта тыведт-тухелт
яңхты пәты лапәт шурәс
шойт арәт вух сухуптәты
мосәс, кәртәң хуятәта
шит шеңк тынәң тын.
Шит пәты Ф. Пивненко
воша вәдты мәнәс, щәта
карты өшвәдпапамўвәта
яңхты кен.

Мет олаңән Пив-
ненкайт веткем од кәт
нартупәң юх хотн вәсәт,
өхәт кев хот хуши хәлум
йитуп хотн мәсыйт.
Югорск хушивәдман Фе-
досья Алексеевна заоч-
ной ширн Харьков вошн
строительной техникум

етшуптәс па техник-эко-
номист рәпәтнека йис.
Ши пурайн худна совет-
ской лащ вәс па ши йисн
карты өш тынәт тынләт
вәсәт па хәлум ол мәр лўв
Украина вәндтийлты
яңхәс. Интум ши имия 56
ол, кўш рўтышуман вәл,
мудтас вух холумтты пәты
тәнял «Амарант» немуп
хотә рәпитты мәнәс. Лўв
лупәс, хуты рәпатайл кен,
шив яңхты пәты вера
алңа нух килты ән мосл,
шит пәты шив мәнты
кашашәс.

Вурңа хәтл па вухаль
ләмәтсхун олаңән Ф. Пив-
ненко тамиты лупәс:
«Ай пура вўш эвәлт
ши емәңхәтл постәты
вәндсум. Ши пурайн
кашәң ол вән кер тыдәшн
әңкем пида вўра яңхсумн,
щәта сьыстам тәхийн
рат хәр верәнтсумн па
порыләсмәң. Там каш
хәрн мәңема мет әмәш
Кышик эвәлт вәлум эвет
педы вантты вәс. Вантә,
дыв нюр шуши мир ширн
якәт. Мўң вошев ех шуши
мир ләмәтсхун ләмәтләт
па якты-ариты хәрәтн
пўляң хәнты, вухаль якәт
юкана леваса ешләдн ши

Ям пеләкн Федосья Пивненко вухаль
ләмәтсхун Вурңа хәтәдн

эвәлдләт. Ши шәк, тәта
вәдты айлат хәнтәт па
вухаләт рәт мирәд арәт
ариты па якәт якты ән
ләңхәдәт, мўң, вән ех, тәп
арилўв па яклўв».

Елды Федосья Пивнен-
ко путәр эвәлт уша версум,
хуты Югорск хуши «Югра
цылднуптәты» ассоциа-
ция вәл, дләң шуши өх
вөйтәнтыйлты тәхи ат
тайсәт, вошәң көшә Р. Са-
лахов дыведа хот йитмәс.
Ши хотн вәндат неңәт
Нина Ивановна Алчи-
на, Нина Георгиевна Ру-
кова, Альбина Петровна
Багаева, Полина Филип-
повна Пахтышева, Дарья
Ивановна Белова па Фе-
досья Алексеевна Пив-

ненко вөйтәнтыйлдәт па
щәта ентәсләт, нывремәт
пида вертутверләт, шуши
мир арәт, якәт вәндләдәт.
Илатн ассоциация вух ун-
тасн щәшкан сухәт па нәй
сух ләтсы па шуши неңәт
дыведа вухаль ләмәтсхәт
өнтсәт, шитәтн интум дыв
арсыр емәңхәтләта па
каш хәрәта яңхләт. Мосл
лупты, ши имет худыева
вухаль ясаң вәләт па Фе-
досья Алексеевна лупәс,
хуты хән вөйтәнтыйлдәт,
дыв кўтәдн рәт ясаңән
путәртләт. Тамиты
Югорск вошн шуши неңәт
ши вәдләт.

Реональда
ОЛЬЗИНА

Вухаль мир поэт пата етнхот вэс

Манум од юволанһан вухаль мир поэт Андрей Семёнович Тарханов 50 од мър киникайт ханшты пата етнхот верантсы.

Щимаш вулаң вер пата ши етнхота округев Дума ёх, культура муй искусства кэчайт па арсыр писателят юхтыйлсат.

Ёмвош округ культура департамент кэща не Надежда Казначеева лупас, алпа, поэт хэева даварт вэс 25 киника вэлты ширн ханшты. Лүв, вантэ, там рэт мўвал-йиңкэл па ханнехэ вэлупсы шират вера мосман сáмáңа

тáйлáлэ.

Юхды вухаль мир поэт хэ А.С. Тарханов тáмиты путáртáс: «Ешáк Югра мўв хáннехуятáт, нын тáм йис мўвн мет вешкат хуятáт па щит пáтáяма па ар сыр-сыр киника елды ханшты рáхл!»

Владимир ЕНОВ

Хурн: А.С. Тарханов имед, хилэд па етнхот верты не пидá.

Киникайт ханшты не

Манум одн Ас потты тылáщн Пуднава́т вошн Ямал мўвн финно-угорской писателят вэйтáнтупсы вэс. Ши пурайн ияха áктáшум киникайт ханшты ёх арсыр áмáщ айкелáт версáт, муй ширн тáм йисн ай нявремáт сáмáңа лўнáтты пáтá йилуп непека́т лэщáтты рáхл. Мўвтел финно-угорской мир писателят кўтн ма Елена Васильевна Козлова пидá путремáсум. Тáм сáран ими Коми мўв Союз писателят кэща неңа вэд па шеңк хурасáң путрáт рэт ясáңáң áшколая яңхты нявремáт пáтá ханшáл.

– Елена Васильевна, хэн нáң ай нявремáт пáтá киникайт ханшты пйтсáн?

– Хэн ма 24 од лувата йисум, ши пурайн ведьши мет олаң путáр шэпиет сáран мирясáңáң тўнширáңа ханшсум. Ши вўш эвáлт иса вэлупсем хўватн ай пухиет па эвиет пáтá ям арсыр киника лэщáтсум. Ма щиремáн, кашáң поэт муй писатель иса лўв рэт ясáңáлн олаң стихлад па путáрладлэ́дн атхánшáл. Ши верюпийн кáш китáйл, па мирясáңа лўв нумáслад керáтты веритл, лэ́дн па мирáтн ищиты сáмáңа ат тáйсы.

– Муйсáр верáт ола́ңáң ши путрáт ху́ща нáң ханшáлн?

– Ма арсыр путáр шэпиет, путрáт па итэх пурайн моньшáт

па ханшлум. Ши утдам иса нявремáт юкана лэщáтлум, лэ́дн дыведа кашáң путáр лўнáтты пурайн каш па áмáщ ат вэс па вэлупсы щирев хурасáңашáкатвантасáс.

– Елена Васильевна, сыры ола́тн нáң, алпа, тáмáщ Мўвтел финно-угорской писателят мирхотáтн вэсáн?

– Мет ола́ңáң ищи хурасуп писателят вэйтáнтупсыя ма 1994-мит одн пйтсум. Ши пурайн мўң Коми мўв эвáлт айдат ёх киникайт ханшты хуятáта юмев пáтá Мўвтел финно-угорской писателят мирхота китсынов. Иса ши вўш эвáлт ма кашáң тáмáщ вулаң вэйтáнтупсэ́та яңхты вўянтсум.

– Муйсáр верáт ола́ңáң нын, арсыр

тáхи Союз писателят кэчайт, тáтá айкел верлáты па муй хурасуп нумсáт киникайт ханшты хуятáт рэпáтá ола́ңáң елды тáйлáты?

– Мўң тáтá айдат ёхлўв пáтá ханшты киникайт ола́ңáң шеңк ар путáр версўв. Тáм йисн, вантэ, нявремáт шимáл непе́к лўнáтлáт. Щит пáтá мў́нева, писателят, аршáк ёр па нумáс пунты мосáл, лэ́дн мўң йилпа ханшум киникайлўв ямсыева па сáмáңа ат тáйсыйт па ат лўнáтсыйт. Тэ́п ай пурайт вўш эвáлт няврем мосты непека́т ки лўнáтл, елды лўв ищипа ушáң-сáщáң хуятá йиты

веритл. Вевтам ши вер, хуты тáм вулаң писателят вэйтáнтупсыя итэх финно-угорской мирáт иса áн па юхáтсáт. Щиты тáм кўтн Карелия па Мордовия эвáлт писателят иса áн юхтыйлсáт.

– Тáмáщ Мўвтел мир финно-угорской писателят мирхотáт муй унтас тэ́дáт?

– Тáтá мўң кўтэвáн ямáшáк киникайт ханшты вэ́ндтýйллўв, нўша верлўв тэ́са лэщáтлўв па кашáң йилпа ханшум киникая нух áмáтлўв. Тáмáщ мирхотáт мў́нева вера мосáт.

Владимир НОСКИН

Хурн: Е.В. Козлова.

«Изьватас» тахи ёх нух питсәт

Ёмвош округ «Изьватас» немпи тахи сәран ёх «Рөдвуж» («Рэтлер») кәсупсийн нух питсәт.

Сәран мұварсыр мирәт верәттәты министрства ёх тәм ванән арталдасәт, хуйтат «Рөдвуж» («Рэтлер») кәсупсийн нух питсәт. Шив Ямалн, Ёмвош округән, Ненецкой автономной округән па Мурманской областян вәлты сәран мир оса тәхет ёх юхәтсәт. Ши кәсупсыя тәм йис сәран мир култура нухалумты, давадты

верәт китсыйт.

Министр не Галина Габушева ясәт ширн, тәм кәсупсы ләшәтсы, ләдн арсыр тәхетн вәлты сәранәт вәлупсы олаңән уша верты.

Кәт вер пирисы. Шит Саранпауль кәртән вәлты «Изьватас» немпи тахи сәранәт путәртсәт, муй ширн дыв хушела сәран вӯлең ёх вәлдәт,

йис вер елды тәдәт, муй ширн айдат ёх ши вера вәндтәдыйт. Вой вәдпәсләты сәран ёх альсәт, муй ширн тәса пушкан эвәлт есәлты, тūt вӯшитты, «Буран» тūtәң хопн сора яңхты, ши тумпийн йис емаңхәтләт ләшәтсәт па сәран ләмәтсүхәт альсәт.

Мурманской областян вәлты иши «Изьватас» нем тахты тахи ёх «Мұң Ловозеро мұв хушә вәлты сәранәт» немпи вер нух

хәншсәт. Щәта сәран мир иши йис култура давадман тайды, елды тәды.

Йистелн Югра па Сәран мұв ёх кūtәдн ләхсәңа вәлдәт. Хәншум непек ширн, XIX-мит нәпәтн ар сәран хуят мұң мұвева касәлсәт. 1842-мит одн Ляпин юхан хонәңән сәран мир вәлты питсәт, щәта Саранпауль кәрт тывәс. Ши пура вӯш эвәлт ши мұв сәран ёх пәты рәт мұва йис.

Хәнты ясәңа тулмащтәс Людмила ЛОНГОРТОВА

Югра мұв сорни турсый

Тәмхәтл ма ләңхалум хәнты ариты не Вера Кондратьева олаңән хәншты. Лянтор воша яңхмемн лұв пилдәдә вәтаңа йисум. Тәп сырышәк лұв олңәдн айкеләт эвәлт уша версум, лұв Кастрен немпи тахи ёх ариты хуятәт кūtн ләшәтум кәсупсийн нух питәс.

Вера хәнты-рұщ семьяйн Лянтор вошн, ши пурайн шуши мир Пим кәртән сема питмал. Аңкел Татьяна Семёновна хәнты Песиковәт рәт эвәлт, лұв хәнты ими Аграфена Семёновна Сопочина (Песикова) апалнеңәл. Ащел Иван Николаевич Кондратьев Волга Ас хонәңән сема питәс, хәнты Увас мұвева рәпитты юхтәс, тәта хурамәң хәнты Татьяна не пида вәйтәнтәс па имия вӯслә. Лыв семьяедн Вера па Евгения кәт эви сема питсәңән.

Вера айтедн ариты вер пелды сәмәң вәс. Ши пәты ши вера вәндтәдыйт пәты нарәсты па ариты ашколая мәсы. Ашколая етшуптумәл юпийн Тюмень вошн музыкальной колледжән «Музыкаль-

ное искусство эстрады» немпи факультетн вәндтылдәс. Непекәңа ювмад юпийн рәт Лянтор воша кердәс. Интәм «Нефтяник» култура хотн рәпитл. Вера хәнты мир ариты «Пинэли» («Пим

юхан неңие») тахийн иши арийл.

Ши тумпийн эстрадной арәт арийл, ванкūtлы ариты ёх кәсупсәтн кәсл. Щиты «Югорской трамплин» немпи кәсупсийн кәсәс.

Ям арат ол юхды Вера «Тень эмигранта» немпи этно-рок-группа ёх пида вәйтәнтәс, ияха, инумәсн рәпитты питсәт, хәнты ясәңән рок арәт хәншты олңитсәт. Етнхотәт ләшәтман вошәт хұват яңхты питсәт. Лянтор вошн арсыр емаңхәтләтн иши арисәт, ши тумпийн «Высокий Мыс» немпи бардовской арәт фестивалян мир ещәлт арисәт.

Вера рұщ ясәңән арәт хәншәл, лұв аңкел Татьяна Семёновна щитәт хәнты ясәңа тулмащтәл.

Этно-рок-группа ёх ар сув хәншләт па ясәңа пунләт. Аңкел хәнты ширн ариты вәндтәл. Ши юпийн группа ёх тәса тәм йис ширн верләт. Щиты хәнты ими Ольга Колыванова хәншум «Вурна» ар арисы.

Кастрен немпи тахи ёх ләшәтум кәсупсы олаңән па хон пеләк Финляндия мұв Хельсинки вошн вәлты Мария асәвел эвәлт уша верәс. Вера имухты мосты непекәт ләшәтәс, «Ма мыхам» («Ма мұвем») арлұнтарәт, арсұв китәс па давадты питәс. Арталдәты ёх Вера Кондратьева пирисәт па лұв «Лучший автор слов» немпи кәсупсийн нух питәс.

Ма иньщәссум, муй ширн мойдупсы вух хултәс? Вера имухты лупәс, хуы кәт пухңадала мосты ләмәтсүхәт, юнтугәт дәтәс.

Тәм одн васы мәнты тыләщ Кастрен немпи тахи ёхн «Тень эмигранта» немпи этно-рок-группа ёх Финляндия мұв Хельсинки воша рәт мирәт фестивалә вохсыйт.

Вән пәмащипа ясәң луплұв Вера Кондратьева. Лұв рәт хәнты ясәңән йис арәт арийл. 2014-мит ол олңитты пәты Вера неңия ар хошум ясәң луплұв. Елды ищиты хурамәң турсыйн хәнты арәт ария!

Людмила СПИРЯКОВА

Тэк кэрт якты-ариты хот

Хэлум ол юхды Тэк кэртань культура хот ёх 70 ол постасят. Шив яңхмемн ма культура хот кәща ими Октябрина Эдуардовна Сенчуrowa пида путартсум.

– **Октябрина Эдуардовна, еша путартанын рәпатаен олаңан.**

– Мет сырыя рәпата планлэщатты пурайниса россияской еманхатлдат олаңан ханшлүв, ши тумпийн шуши мират еманхатлдат ищи посталдүв, щит «Вурча хатл», 2008-мит ол вүш эвалт «Тылдщ поры», Ас нопатты пур-айн Асэва поикшадлүв.

Мет тәса Йилуп ол еманхатлд манл, ван кэртат эвалт мир юхтылдат, айдат ёх паты якты хәрәт лэщатлүв.

– **Муйсәр ариты-якты тәхет нын хуцана вәддәт?**

– Күлуп хуца «Ас нә» па «Ай Ас ёх» ариты-якты хәрңан рәпитдәң. «Ас нә» тәхи хүв вүш эвалт Анастасия Алексеевна Новьюхова тәл, лүв

23 ол культурайн рәпитәл. Там ими иса шуши мират еманхатлдат лэщатл. Дыв әнтә тәп арилдат па якләт, йис путрат, моньшат хуваат етнхотат адылат. Ванкүтлы арсыр вошәта, кэртәта якхотат адыман па ариман яңхләт. Ям аратолухды Нуви сәңхум воша «Нуви вүды», Игрим вошн па Ёмвошн вәлум фестиваләта яңхсәт, мевд посәт па ишакты неспекәт тәсәт. Щит паты тәк хәнтәт арсыр тәхетн вәйтдыт. Шимәшч вән еманхатлдат яңхман дыв тәса әнтәсты имет әнтум ернасәт, севум вейт па хурамәңтүрлопсәтадыты па тынесты тәдәт. Ши тумпийн мұң күлупәвн тәса әнтәсты имет вән ёх па нявремәт паты арсыр кружокәт лэщатлдат. Дыв верум пурмәсәт ищи

тынесты хәрәта тәдыт. Тәса әнтәсты имет ариты ёх паты хурамәң ләмәтсүхәт әнтсәт. Нын ин вантдәты, муйсәр хурамәң пурмәсәт адыман вәддәт. Шив яңхты ёх ищи арсыр еманхатлдат верәнтлдат. Наталья Леонидовна Яркина нявремәт паты «Малышок» хәртәл.

– **Кәщайт нынәна нәтләт муй әнтә?**

– Мұң кэртәв кәщайт иса пурайн нәтләт. Ши тумпийн әшколаев, хәтл мәр ай нявремәт тайты хот рәпатнекәт пида и

нумәсн, и ёшн рәпитлүв, ияха мосты еманхатлдат лэщатлүв. Щит паты мұң кэртәң нявремәт айтедн хәнты мир культура олаңан вәдәт.

– **Муйсәр нұшайт нын тайлдәты?**

– Тәняд ай тәхет потты тылдәш мұң культура хотәв 73 ола йис. Хәлум ол юхды, хән 70 ол постасүв, мұң арсыр мосты шүңкәтн мойдәсыюв, ин еша кеншәка рәпитты йис.

Күлуп хотәв шенк катра-ая йис, щит паты йилуп хот вохлүв. Ин кэртәвн вән йилуп хот омәсды, щәта күлуп паты ищи хот йитн мәды. Лупды, шив йилуп мосты шүңкәт ләтдыт.

Ши тумпийн иса культура хотәта мет шимл вух мәды, итәх пурайн мұңева хот йилпатты вера вух ән тәрмәл, щит паты и одн и хот йит йилпатлүв, па одн – па хот йит. Ин кина адыты ән веритлүв, мосәң, йилуп хотн ши вер лэщатлүв.

**О.Э. Сенчуrowa
пида путартәс
Людмила
ШУЛЬГИНА**

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№2 (3398), 24.01.2014

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
связей Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новьюхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Издательский дом
«Новости Югры» г. Ханты-
Мансийск, ул. Мира, 46.

Подписано в печать:

по графику 22.01.2014 г.
в 15.00.; фактически
22.01.2014 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж 2210 экз. Заказ **1376**.
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство о
регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.